

Daar waar men staat

'Ik ga maar en ben'. Zo heet een dichtbundel die ik kwijt ben van J.C. van Schagen. Ik kan nu dus niet het gehele gedicht (een soort haiku) citeren. Maar eigenlijk geeft dat niet. Dit zinnetje zegt al genoeg. Gewoon maar te zijn en daarmee op pad te gaan, dat is de uitnodiging van de dichter. Dus niet 'ik ga maar eens verder', of ik ga maar eens aardappels schillen'. Nee, ik ga maar en ben.

Hoe doe je dat, er zijn? Kun je dat wel doen? Is het er niet gewoon als je de aardappels schilt, als je praat of zit te luisteren? Kennelijk niet per se. Om er te zijn en te zien wat er is hebben we tegenwoordig hulpmiddelen nodig. Boeken die ons instrueren om in de kracht van het NU te leven. Over hoe we onze gedachten kunnen stilzetten. Over hoe we met werkelijke aandacht kunnen leven. Over hoe we al ademend bij ons zelf kunnen komen. Gewoon maar zijn waar je bent, met je hele hebben en houwen, met een *open mind* zoals Ton Lathouwers dat noemt, lijkt geen vanzelfsprekendheid voor velen van ons.

Het boekje van Martin Buber over de weg van de mens begint, en zo begonnen wij zes weken geleden ook, met die oervraag uit het boek Genesis 'mens, waar ben je'. En vandaag, bij het laatste hoofdstuk aangekomen, staat daar als een antwoord op die eerste vraag: 'daar waar men staat'. Daar is de schat, de rijkdom van je bestaan. Nergens anders kun je zeggen 'ik ben'. Alleen maar hier en nu. Dat lijkt een ongelofelijke open deur. En dat is het natuurlijk ook, als het niet tegelijkertijd toch ook lastig zou zijn om werkelijk alleen maar te zijn waar je bent.

Dus gaan mensen een cursus volgen om te komen waar ze zijn, ik net zo goed als u, in een poging om los te laten wat ons afleidt, net zoals de rijke jongeling die het Koninkrijk Gods wil binnengaan. Wat een paradox: om te komen op de plaats waar men staat gaat men op zoek, op reis. Zo vergaat het ook de rabbi uit de lezing. Met een enorme omweg, van Krakau naar Praag, komt hij bij de schat in zijn eigen huis. Dichterbij had die schat niet kunnen zijn. Hij heeft er bovenop geleefd. Had hij dus niet van huis hoeven gaan? Eigenlijk niet. Maar, alleen door in de wereld te zijn - en waar moet een mens anders leven? - ontdekt rabbi Eisik dat hij de schat eigenlijk al had. Alléén door de wereld in te gaan, anderen te ontmoeten, te leven.

Daar waar leeft, is je schat. Welke schat? Gaat het om gelukkig worden? Veel van die hedendaagse boeken lijken daar wel op gericht. Met het risico dat je gaat denken dat het aan jou ligt, als het je niet lukt om geluk te organiseren, of om je leven een positieve draai te geven. Maar geluk is niet in de losse verkoop te verkrijgen, niet zonder de rest van wat het leven ook geeft. Nee, de schat die Buber verborgen weet, lijkt een andere. Daarvoor hebben allerlei religies en levensbeschouwingen verschillende woorden en beelden. Wat in het christendom Koninkrijk Gods wordt genoemd, heet in het boeddhisme verlichting, heet bij het soefisme je afkomst en bestemming herkennen, in het chassidisme is het God te ontdekken op de plaats waar je staat en dat is hetzelfde als je leven tot vervulling brengen, be-amen dat je er bent, 'hier ben ik' zeggen als God je zoekt en je dan gevonden weten.

Om die schat te ontdekken en niet te verwarren met allerlei vormen van goedkoop geluk, zijn dromen nodig, zo vertelt het verhaal. Dromen of geruchten. En ook goede aanwijzingen voor het zoeken naar de juiste plek, van anderen, die ook zoeken of al eens een glimp opvingen. Dat NU, de plaats waar je staat, is dus ingebed in een veel groter geheel. Het is niet alleen ik, mijn plek, nu. Buber zegt immers dat de weg van de mens nadat deze zich geroepen weet, begint bij zelfbezinning, bij jezelf dus, maar niet verder kan zonder anderen, zonder de wereld (dit zijn de thema's van de afgelopen zondagen volgens het boekje van Buber). Zo is dat nu een onderdeel van een voortdurende beweging van binnen naar buiten, van ik naar de ander, van jouw bestaan naar de wereld, en omgekeerd.

In de woorden van onze eigen christelijke traditie zeggen we dan het Koninkrijk Gods tegelijk ook een toekomst is die nog uitstaat. Het Koninkrijk Gods is nabij, zegt Jezus steeds weer, slechts nog een dunne mistlaag verwijderd. Maar onmiskenbaar moet er nog wel wat gebeuren in deze wereld om dat Koninkrijk voor alles en allen er werkelijk te doen zijn. En toch is het nabij. Het begint steeds weer in het klein. Op momenten. Bij de enkeling die weet dat alleen dit nu de plek is voor een nieuw begin. Een glimp van een nieuwe wereld. Soms, zomaar even gebeurt het. Als een godsgeschenk opeens kun je zomaar zijn waar je bent. Ontvankelijk zijn voor Gods wonderlijke aanwezigheid in alles en allen. Misschien wel hier en nu. Zoals verwoord wordt in dit gedicht van Cheslow Milosz (Berkeley 1981): Een geschenk

Zo'n gelukkige dag.

De mist was vroeg gezakt, ik werkte in de tuin.

De kolibries stonden stil boven de bloeiende kamperfoelie.

Er was geen ding op aarde dat ik zou willen hebben.

Ik kende niemand die het benijden waard was.

*Wat aan kwaad was geschied, had ik vergeten.
Ik schaamde me niet bij de gedachte dat ik was wie ik ben.
Ik voelde nergens in mijn lichaam pijn.
Toen ik mij oprichtte, zag ik de blauwe zee en zeilen.*

Zomaar vinden, zonder zoeken. Het is meer nog een gevonden worden. Ontvankelijkheid. Alleen maar te beseffen dat het niet aangaat om naar meer of anders of elders te verlangen. Als we wat er nu is, niet kunnen omarmen, waarom zou het ons elders wel lukken? Simpelweg vervuld zijn met wat er is, zoals Milosz beschrijft. Onvermijdelijk is er ook kwaad, of schaamte, jaloezie, of pijn. Maar het niet omvattend; geen van deze ervaringen hebben op dat moment het laatste woord. Dat is aan "de blauwe zee en zeilen".

En dan is het weer weg. Dan is het gedoe van alledag en het niet meer weten weer dominant. Tot een stem ons bereikt en vraagt 'waar ben je?'. En dan gaat een mens weer naar buiten om te komen waar hij is. Mijn troost is dat zovelen zoeken. Mijn hoop is dat al eerder gevonden werd. Mijn verlangen blijft daardoor leven. En ik oefen mijn lopen, ik oefen mijn bidden, ik oefen mijn aandacht op de plek waar ik ben, met de mens tegenover me die me aankijkt, met het werk dat om mijn handen vraagt, met de onvolkomenheden die ik zoals ieder met me meedraag. Als God zich in dit leven niet vinden laat, waar dan wel? Als een mens zich hier niet vinden laat, waar dan wel?

Mirjam Wolthuis

Gelezen: Mt. 13,44-46 en deze chassidische vertelling: De geschiedenis van Rabbi Eisik, zoon van Rabbi Jekel in Krakau, is deze: Hem was na jaren van ramspoed, die zijn godsvertrouwen niet hadden geschokt, in de droom bevolen, in Praag, onder de brug die naar het koninklijk paleis voert, naar een schat te zoeken. Toen de droom ten derde male terugkeerde, maakte Rabbi Eisik zich op en trok naar Praag. Maar bij de brug stonden dag en nacht wachtposten en hij waagde het niet te graven. Toch kwam hij elke morgen naar de brug en zwierf daar tot de avond rond. Eindelijk vroeg de hoofdman van de wacht, op zijn gedrag opmerkzaam geworden, hem vriendelijk of hij hier iets zocht of op iemand wachtte. Rabbi Eisik vertelde daarop welke droom hem uit het verre land hierheen had gevoerd. De hoofdman lachte: 'En zo ben jij, arme drommel, met lompen aan je voeten, dus ter wille van een droom hierheen getrokken. Ja, wie vertrouwt er nu ook op dromen! Dan had ik zeker ook op pad moeten gaan toen mij eens in de droom bevolen werd naar Krakau te reizen, en in de woning van een jood, Eisik, zoon van Jekel moest hij heten, onder de haard naar een schat te zoeken. Eisik, zoon van Jekel! Ik zie mijzelf al daarginds, waar de ene helft van de joden Eisik en de andere helft Jekel heet, alle huizen opbreken!' En weer lachte hij. Rabbi Eisik boog, keerde naar huis terug, groef de schat op en bouwde het bedehuis, dat de Rabbi Eisik-Rabbi Jekelszoon-sjoel heet. (uit De weg van de mens, Martin Buber p. 49)